

El llenguatge

No hi ha manera

23/VIII/1979

¿Es com a conseqüència d'una traducció feta a corre-cuita del castellà que vam poder sentir, no fa gaire, en un programa radiofònic, que «no havia manera d'apagar el foc»? La pronúncia era clara i distinta, la dicció del tot acceptable i els mots usats amb propietat. Però en lloc de no hi havia manera, tal com cal i escau, tal com diu tothom quan parla espontàniament, van dir que «no havia manera». Potser, però, hem fet una afirmació agosarada, en proclamar que tothom quan parla espontàniament diu que no hi havia manera. Uns pocs anys abans sí que ho hauríem pogut afirmar categòricament: era gairebé impensable que en la seva expressió col·loquial cap catalanoparlant ometés la partícula hi de frases com No hi havia manera. Potser hi va haver soroll, No hi haurà ningú. Avui, en canvi, la llengua parlada ha sofert un procés de degradació tan considerable que no ens podem pas aventurar a precisar-ne els límits.

Es, doncs, encara amb més motiu que aquests aspectes del llenguatge ha de merèixer una gran atenció per part de tots els qui fan un ús públic de la llengua, ja que el seu exemple pot exercir una profunda influència en l'expressió de la massa parlant. Les traduccions són sempre traïdores i amaguen molts paranys: entestar-se o resignar-se a fer-les literalment, mot per mot, condueix fatalment a aquests resultats tan calamitosos i lamentables. En castellà, com és generalment sabut, en l'ús impersonal del verb «haber» només en l'indicatiu present s'ha conservat, fossilitzada, l'antiga partícula pronominal «hay». Però en català aquesta partícula no s'ha d'ometre en cap temps ni en cap perífrasi i, per tant, frases com «No habla manera», «No habrá ningún problema», «Hubo varios heridos» i «Puede haber jaleo» s'han de traduir per No hi havia manera. No hi haurà cap problema. Hi va haver uns quants ferits i Hi pot haver soroll.

Els tractats gramaticals encara advertixen contra l'ús duplicat del pronom hi en una frase com «Hi va haver-hi soroll»: el pronom, diuen, pot anar abans o després de va haver però no als dos llocs: hi va haver o va haver-hi. I pensar que ara hi ha que no se'ls pesen aníloci.

Albert Jana